

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صراط مستقیم

شرحی جامع بر فضائل، معجزات و قضاوت‌های حیرت انگیز

حضرت امیر المؤمنین امام علی (علیه السلام)

تألیف:

علامه ذوالفقو

حضرت آیت الله العظمی

محمد علی قرجه داغی تبریزی

تصحیح، تحقیق و باز نویسی:

حضرت حجة الاسلام والمسلمین

حاج شیخ محسن عندلیب

حجة الاسلام حسین عندلیب

سرشناسه: قرجه داغی تبریزی، محمد علی، م. ۱۳۱۰.
 عنوان و نام پدید آور: صراط مستقیم: شرحی جامع بر چهل حدیث در فضائل امیر المومنین علی (ع)/تالیف
 محمد علی قرجه داغی تبریزی (قدس سره)، مصححین و محققین محسن عندلیب، حسین عندلیب،
 مشخصات نشر: قم: قسیم، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری: ۳۴۴ ص.
 شابک: ۱۰۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۰۸-۶-۱
 وضعیت فهرست نویسی: قیفا.
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس.
 موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - فضائل - احادیث.
 موضوع ۶: احادیث شیعہ - نقد و تفسیر
 موضوع ۶: روایات - قرن ۱۴ - نقد و تفسیر
 شناخته افزوده: عندلیب، محسن، مصحح
 شناسه افزوده: حسین، ۱۳۶۵ - مصحح
 رده بندی کتبه: ۹۱ ص ۴ ق BP4/73/4
 رده بندی دیو: ۱/۲۹
 شماره کتابشناسی: ۲۰۷۱

فهرست

- مؤلف: آیت الله العظمی محمد علی قرجه داغی تبریزی رحمته الله
- مصححین و محققین: محسن عندلیب، حسین عندلیب
- ویراستار: استاد مهدی صباغی
- ناشر: انتشارات قسیم
- صفحه آرائی: اصغر سگری
- نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۱
- شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
- چاپ: زیتون
- قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۰۸-۶-۱
- حق چاپ محفوظ و مخصوص مصححین و محققین این اثر می باشد.

فهرست مطالب

۱۳	تصویر نسخه خطی کتاب
۱۴	تقریظ استاد معظم، حضرت آیت الله علوی بروجردی (مد ظله العالی)
۱۵	زندگینامه مؤلف از دیدگاه علمای علم
۱۷	مقدمه محققین:
۱۸	برخی صفات علوی، غلو یا واقعیت؟!
۲۰	تذکری مهم از فقیه بزرگوار، شیخ مفید رحمته الله
۲۰	نقل از علامه بُرسی، تضعیف یا تقویت؟!
۲۳	مقدمه مؤلف:

فصل اول: فضائل حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام

۲۹	حدیث اوّل: «حُبّ علی علیه السلام عنوان نامه اعمال مؤمن»
۳۱	حدیث دوّم: «مُحِبّ علی علیه السلام وارد بهشت می شود»
۳۳	حدیث سوّم: «تساوی عدالت محمد صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام »
۳۵	حدیث چهارم: «قرآن با علی علیه السلام و علی علیه السلام با قرآن»
۳۷	حدیث پنجم: «هر کس علی علیه السلام را اذیت کند پیامبر صلی الله علیه و آله را اذیت کرده»

- حدیث ششم: «پیامبر ﷺ و علی علیه السلام از یک ریشه» ۳۹
- حدیث هفتم: «پیامبر ﷺ منذر و علی علیه السلام هادی بشر» ۴۱
- حدیث هشتم: «علی علیه السلام به منزله سر من است» ۴۴
- حدیث نهم: «بر توافسانی علی علیه السلام برای بهشتیان» ۴۶
- حدیث دهم: «علی علیه السلام باب دین» ۴۸
- حدیث یازدهم: «ذکر علی عبادت است» ۵۰
- حدیث وازدهم: «نگاه به سیمای علی علیه السلام عبادت است» ۵۳
- حدیث سیزدهم: «اگر علی علیه السلام نبود کفوی برای فاطمه علیها السلام نبود» ۵۷
- حدیث چاردهم: «گرمردم بر محبت علی علیه السلام جمع می شدند جهنم خلق نمی شد» ۶۱
- حدیث پانزدهم: «زور قیامت از اقرار به ولایت علی علیه السلام سؤال می شود» ۶۴
- حدیث شانزدهم: «عدو علیه السلام نگاه مردم در فتنه ها» ۶۸
- حدیث هفدهم: «علی از من و من از علی هستم» ۷۲
- حدیث هیجدهم: «علی علیه السلام و سیدان رستگاران روز قیامت» ۷۶
- حدیث نوزدهم: «علی علیه السلام بهترین بشر» ۸۱
- حدیث بیستم: «مثل علی علیه السلام مثل سوره توحید» ۸۵
- حدیث بیست و یکم: «علی علیه السلام سز پیامبر ﷺ» ۹۲
- حدیث بیست و دوم: «علی علیه السلام شهر علم پیامبر ﷺ» ۹۵
- حدیث بیست و سیم: «علی علیه السلام یعسوب مؤمنین» ۹۹
- حدیث بیست و چهارم: «ذریه پیامبر ﷺ در نسل علی علیه السلام» ۱۰۳
- حدیث بیست و پنجم: «حکمت علی علیه السلام» ۱۱۰
- حدیث بیست و ششم: «علی علیه السلام وصی و وارث پیامبر ﷺ» ۱۱۶
- حدیث بیست و هفتم: «پیامبر ﷺ و علی علیه السلام حجت بر مردم» ۱۲۱
- حدیث بیست و هشتم: «علم کتاب نزد علی علیه السلام است» ۱۲۷

۱۳۲	حدیث بیست و نهم: «محبّت علی علیه السلام گناهان را از بین می برد»
۱۳۷	حدیث سی ام: «اهل بیت علیهم السلام کشتی نجات»
۱۴۲	حدیث سی و یکم: «مثل اهل بیت علیهم السلام مثل باب حطه است»
۱۴۶	حدیث سی و دوم: «ترجیح آخرت بر دنیا برای اهل بیت علیهم السلام»
۱۵۱	حدیث سی و سوم: «دعای پیامبر ﷺ برای اهل بیت علیهم السلام»
۱۵۸	حدیث سی و چهارم: «آنچه اهل بیت را ناراحت می کند مرا ناراحت می کند»
۱۶۲	حدیث سی و پنجم: «محبّت به اهل بیت، بهتر از یک سال عبادت»
۱۶۸	حدیث سی و ششم: «محبّت علی علیه السلام جواز آزادی از جهنم»
۱۷۳	حدیث سی و هفتم: «کسی که با محبت آل محمد بمیرد، شهید است»
۱۷۹	حدیث سی و هشتم: «ارحمتی بر امیر علیهم السلام به علی علیه السلام»
۱۸۶	حدیث سی و نهم: «اقرار به فضیلت علی علیه السلام، گناهان گذشته و آینده را می آمرزد»
۱۹۲	حدیث چهلم: «فضائل علی علیه السلام را شمارش نمی توان کرد»

فصل دوم: معجزات و کرامات حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام

۱۹۷	معجزه اول: «مسح» کسی که علی علیه السلام را سب می کرد
۱۹۹	معجزه دوم: کور شدن خطیب دمشق به خاطر سب علی علیه السلام
۱۹۹	معجزه سوم: سخن گفتن علی علیه السلام با خورشید
۲۰۱	معجزه چهارم: اقرار خورشید به فضائل علی علیه السلام
۲۰۲	معجزه پنجم: بازگشت خورشید برای علی علیه السلام
۲۰۳	معجزه ششم: سخن گفتن علی علیه السلام با شیر درنده
۲۰۴	معجزه هفتم: اطاعت شیر از دستور علی علیه السلام
۲۰۶	معجزه هشتم: مبارزه حیوان با دشمنان علی علیه السلام
۲۰۷	معجزه نهم: اقرار حیوانات به ولایت علی علیه السلام

- معجزه دهم: دعای علی علیه السلام برای رام شدن حیوانات و برطرف شدن مشکلات ۲۰۸
- معجزه یازدهم: شهادت شتران به نبوت محمد صلی الله علیه و آله و امامت علی علیه السلام ۲۰۸
- معجزه دوازدهم: شتر به امر علی علیه السلام سخن می گوید ۲۰۹
- معجزه سیزدهم: اطاعت مار از دستور علی علیه السلام ۲۱۰
- معجزه چهاردهم: دعای به شیعیان و رفع تشنگی و گرمسگی ۲۱۱
- معجزه پانزدهم: سخن گفتن مرغ پرند به علی علیه السلام ۲۱۱
- معجزه شانزدهم: سلام مرغابیان به علی علیه السلام و محبین او ۲۱۲
- معجزه هفدهم: سخن گفتن ماهیان با علی علیه السلام ۲۱۳
- معجزه هجدهم: شفاء جوان فلج ۲۱۴
- معجزه نوزدهم: نکات جالبه «عرفقه» ۲۱۶
- معجزه بیستم: حکایت «باب هاب» بنام های محمد و علی در کتب آسمانی ۲۱۷
- معجزه بیست و یکم: مبارزه علی علیه السلام با جآن ۲۱۹
- معجزه بیست و دوم: ابلاغ اخبار آسمانی و سلام ملائکه به علی علیه السلام ۲۲۰
- معجزه بیست و سوم: حکایت «باب ثعبان» و جگر فیه ۲۲۱
- معجزه بیست و چهارم: زحمات علی علیه السلام برای یک یهودی ۲۲۳
- معجزه بیست و پنجم: دشمنان پیامبر صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام در راه هفتم جهنم ۲۲۴
- معجزه بیست و ششم: وساطت علی علیه السلام برای قاتل مار ۲۲۵
- معجزه بیست و هفتم: قطع سنگباران با شفاعت علی علیه السلام ۲۲۶
- معجزه بیست و هشتم: زنده کردن «سام بن نوح» ۲۲۶
- معجزه بیست و نهم: تذکر پیامبر صلی الله علیه و آله به مخالفان علی علیه السلام ۲۲۷
- معجزه سیم: زنده شدن «شمعون بن حَمُون» وصی حضرت عیسی علیه السلام ۲۲۸
- معجزه سی و یکم: حاضر شدن علی علیه السلام بر بالین سلمان در مدائن ۲۲۹
- معجزه سی و دوم: زنده کردن جوان مقتول ۲۳۰

- معجزه سی و سوم: زنده کردن «أم فروه» ۲۳۱
- معجزه سی و چهارم: زنده کردن دوست یک جوان ۲۳۳
- معجزه سی و پنجم: پیش‌بینی مرگ مردی که مارماهی به همراه داشت ۲۳۳
- معجزه سی و ششم: زنده شدن مرد یهودی و نشان دادن محل اموال ۲۳۴
- معجزه سی و هفتم: سخن گفتن جمجمه انوشیروان با علی علیه السلام ۲۳۵
- معجزه سی و هشتم: سخن گفتن جمجمه دوبرین هُرمز با علی علیه السلام ۲۳۶
- معجزه سی و نهم: سخن گفتن جمجمه پادشاه حبشه با علی علیه السلام ۲۳۸
- معجزه چهل و یکم: زنده کردن مردی در مدائن ۲۳۸
- معجزه چهل و یکم: سخن گفتن علی علیه السلام با مردگان یهودی ۲۳۹
- معجزه چهل و دوم: سخن گفتن علی علیه السلام با ارواح مؤمنان در وادی السلام ۲۴۰
- معجزه چهل و سوم: دعای علی علیه السلام بر رفع تب ۲۴۱
- معجزه چهل و چهارم: نمایان کردن سنگی که نام ابی‌ران نوشته شده بود ۲۴۲
- معجزه چهل و پنجم: انزجار علی علیه السلام از پادشاهان و شکم مادر ۲۴۳
- معجزه چهل و ششم: جاسوس معاویه کور می‌شود ۲۴۳
- معجزه چهل و هفتم: منکر غدیر کور شد ۲۴۳
- معجزه چهل و هشتم: نفرین به تمسخرکننده علی علیه السلام ۲۴۴
- معجزه چهل و نهم: مسخ شدن کسی که بی‌جهت عدالت علی علیه السلام را منکر شد ۲۴۴
- معجزه پنجاهم: مسخ کسی که جهاد علی علیه السلام را قبول نداشت ۲۴۵
- معجزه پنجاه و یکم: نشان دادن نعمت‌های بهشت ۲۴۶
- معجزه پنجاه و دوم: احضار معاویه و یزید و عمرو عاص ملعون ۲۴۷
- معجزه پنجاه و سوم: علی علیه السلام، معاویه را از تخت بر زمین گریزد ۲۴۸
- معجزه پنجاه و چهارم: نشان دادن کرامتی به فرستاده معاویه ۲۴۹
- معجزه پنجاه و پنجم: کرامات امیرالمؤمنین از زبان سلمان فارسی ۲۵۰

- ۲۵۳ معجزه پنجاه و ششم: فتح قلعه نفوذناپذیر
- ۲۵۳ معجزه پنجاه و هفتم: پیش بینی حرکت سپاه معاویه
- ۲۵۴ معجزه پنجاه و هشتم: پیراهن هارون نزد علی علیه السلام
- ۲۵۴ معجزه پنجاه و نهم: دیوار در حال ریزش به امر علی علیه السلام می ایستد
- ۲۵۴ معجزه شصت: شفای دست قطع شده
- ۲۵۵ معجزه شصت و یکم: آب بهشتی برای وضوی علی علیه السلام
- ۲۵۵ معجزه شصت و دوم: درسی از عدالت علی علیه السلام
- ۲۵۶ معجزه شصت و سوم: تبدیل کمان به ماری بزرگ
- ۲۵۷ معجزه شصت و چهارم: دعای علی علیه السلام در نوزادی
- ۲۵۷ معجزه شصت و پنجم: جنگ علی علیه السلام با ماری بزرگ در نوزادی
- ۲۵۷ معجزه شصت و ششم: کرامات جنگ صفین
- ۲۵۸ معجزه شصت و هفتم: کرم علم علی علیه السلام به فقد و شیعه شدن آن
- ۲۵۸ معجزه شصت و هشتم: پذیرایی ویژه یک میهمان
- ۲۵۸ معجزه شصت و نهم: گنج های زمین در اختیار علی علیه السلام
- ۲۵۹ معجزه هفتادم: مناظره جالب علی علیه السلام با دهقان
- ۲۶۱ معجزه هفتاد و یکم: طیب یونانی در محضر علی علیه السلام
- ۲۶۴ معجزه هفتاد و دوم: زلزله به امر علی علیه السلام آرام می گیرد
- ۲۶۴ معجزه هفتاد و سوم: آگاهی علی علیه السلام از اخبار زمین
- ۲۶۶ معجزه هفتاد و چهارم: درخت خشکیده به امر علی علیه السلام سبز می شود
- ۲۶۶ معجزه هفتاد و پنجم: نشان دادن بهشت و جهنم به برخی خواص
- ۲۶۶ معجزه هفتاد و ششم: تبدیل سنگریزه ها به دُر و یاقوت
- ۲۶۷ معجزه هفتاد و هفتم: تبدیل دیوار خشتی به طلا
- ۲۶۸ معجزه هفتاد و هشتم: شهادت سنگریزه ها

- معجزه هفتاد و نهم: سلام درختان و زمین بر محمد صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام ۲۶۹
- معجزه هشتادم: شهادت نخل به فضائل محمد صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام ۲۶۹
- معجزه هشتاد و یکم: نرم شدن آهن در دست علی علیه السلام ۲۶۹
- معجزه هشتاد و دوم: جوشش آب از زمین ۲۷۰
- معجزه هشتاد و سوم: پایین رفتن آب قرات ۲۷۱
- معجزه هشتاد و چهارم: سرپیچی سه ماهی از ولایت ۲۷۲
- معجزه هشتاد و پنجم: توطئه خالد بن ولید برای قتل علی علیه السلام ۲۷۳
- معجزه هشتاد و ششم: بازات خالد بن ولید ۲۷۴
- معجزه هشتاد و هفتم: شهادت های بی نظیر علی علیه السلام در فتح خیبر ۲۷۵
- معجزه هشتاد و هشتم: نداء بر نبیا «روز خیبر» لافتی الأعلی لاسیف الأذوالفقار» ۲۷۸
- معجزه هشتاد و نهم: ضربت شمشیر علی علیه السلام با فضیلت تر از عبادت ثقلین ۲۷۸
- معجزه نود: تکرار معجزه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام ۲۸۰
- معجزه نود و یکم: عمل به وعده پیامبر صلی الله علیه و آله توسط امی علیه السلام ۲۸۱
- معجزه نود و دوم: خبر از زمان مرگ معاویه ۲۸۵
- معجزه نود و سوم: خبر از مقصد شوم مرد حبشی ۲۸۶
- معجزه نود و چهارم: خبر از نسل پلید مروان بن حکم ۲۸۶
- معجزه نود و پنجم: پیش بینی حکومت حجاج ظالم ۲۸۶
- معجزه نود و ششم: پیش بینی حکومت ظالمان ۲۸۷
- معجزه نود و هفتم: پیش بینی مرگ «مزرع بن عبدالله» ۲۸۸
- معجزه نود و هشتم: پیش بینی فتنه های بعد از شهادت ۲۸۸
- معجزه نود و نهم: خبر از انقراض بنی امیه و روی کار آمدن بنی عباس ۲۸۹
- معجزه صد: پیشگویی علی علیه السلام در مورد قاتل حسین علیه السلام ۲۸۹
- معجزه صد و یکم: پیش بینی پدید آمدن رودخانه ای بزرگ ۲۹۰

- معجزه صد و دوم: پیش بینی شهادت حضرت امام حسین علیه السلام در کربلا ۲۹۰
- معجزه صد و سوم: پیش بینی زائران فراوان کربلا ۲۹۱
- معجزه صد و چهارم: نام دشمنان حسین علیه السلام ۲۹۲
- معجزه صد و پنجم: پیش بینی محل فوت «حسن بن زکوان» ۲۹۳
- معجزه صد و ششم: پیش بینی بوجود آمدن شهر بغداد ۲۹۳
- معجزه صد و هفتم: خبر از پیروزی اقوام مختلف بر یکدیگر ۲۹۵
- معجزه صد و هشتم: خبر از شهادت بعضی از یاران ۲۹۵
- معجزه صد و نهم: خبر حضرت علی علیه السلام از شهادت میثم تمار ۲۹۶
- معجزه صد و دهم: پیش بینی شهادت رشید هجری ۲۹۸
- معجزه صد و یازدهم: «لین» می که در شهرها می چرخد ۲۹۹
- معجزه صد و دوازدهم: پیش بینی شهادت سعید بن جبیر ۲۹۹
- معجزه صد و سیزدهم: راهکار امام علیه السلام برای خواب نشدن مسجدی در ساحل عدن ۳۰۱
- معجزه صد و چهاردهم: مناظره با جاندل و خبر از افکار و اعمال او ۳۰۱
- معجزه صد و پانزدهم: پیش بینی هابی بری «اللدائن» ۳۰۲
- معجزه صد و شانزدهم: خبر از محتوای تورات ۳۰۳
- معجزه صد و هفدهم: پیش بینی و شمارش کسانی که از بیت می کنند ۳۰۳
- معجزه صد و هیجدهم: خبر علی علیه السلام از قاتل خود ۳۰۴
- معجزه صد و نوزدهم: علم به میزان دارایی بیت المال ۳۰۵
- معجزه صد و بیستم: مُحَبِّ حقیقی و مُحَبِّ دروغین ۳۰۵
- معجزه صد و بیست و یکم: خبر از بازگشت گمشدگان ۳۰۵
- معجزه صد و بیست و دوم: خبر از خصوصیات «ذوالشَّذیه» ۳۰۶
- معجزه صد و بیست و سوم: سخن گفتن علی علیه السلام با زبان «بنطیه» ۳۰۶
- معجزه صد و بیست و چهارم: پیش بینی تعداد کشتگان خوارج ۳۰۶

- معجزه صد و بیست و پنجم: تعداد سپاهیان اسلام ۳۰۷
- معجزه صد و بیست و ششم: نفرین علی علیه السلام به حسن بصری ۳۰۷
- معجزه صد و بیست و هفتم: معرفی دزد بیت المال ۳۰۸
- معجزه صد و بیست و هشتم: معرفی دزد اسب ۳۰۹
- معجزه صد و بیست و نهم: معرفی یکی از فرماندهان سپاه حضرت مهدی (عج) ۳۱۰
- معجزه صد و سی و یکم: معرفی فرستاده معاویه و گذشت از او ۳۱۰
- معجزه صد و سی و یکم: پیش بینی عاقبت شوم «اشعث بن قیس» ۳۱۱
- معجزه صد و سی و دو: پیش بینی قتل عبدالله ۳۱۱
- معجزه صد و سی و سه: خبر از حرفه حقیقی مغیره ۳۱۲
- معجزه صد و سی و چهار: پیش بینی ورود جنازه مرد یمنی ۳۱۲
- معجزه صد و سی و پنجم: شهادت عقیقه مسیحی به ولایت علی علیه السلام ۳۱۲
- معجزه صد و سی و ششم: تفسیر صدای ناقه مسیحیان ۳۱۳

فصل سوم: داستانهای از قصاوتهای حیرت‌انگیز حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام

- داستان ۱: محمد و اهل بیت علیهم السلام تفسیر آیه ۷۵ سور حجر ۳۱۷
- داستان ۲: قضاوت علی علیه السلام در مورد زن بدکاره ۳۱۸
- داستان ۳: شوهری که فرزند همسرش بود! ۳۱۹
- داستان ۴: تعیین مادران حقیقی دو نوزاد ۳۱۹
- داستان ۵: حرمت تزویج زن آزاد با عبد ۳۲۰
- داستان ۶: حکم به آزادی قاتل! ۳۲۰
- داستان ۷: فرزند را دونیمه کن! ۳۲۱
- داستان ۸: ادعای دروغین مادر یک جوان ۳۲۱
- داستان ۹: پاکدامنی دخترک یتیم و حکایتی از قضاوت دانیال نبی علیه السلام ۳۲۲

- داستان ۱۰: طفلی که می‌خواست از پشت بام بیفتد ۳۲۵
- داستان ۱۱: سه سؤال در مورد خداوند ۳۲۶
- داستان ۱۲: تقسیم مال بین دو همسفر ۳۲۶
- داستان ۱۳: مسئله مشهور «دیناریه» ۳۲۷
- داستان ۱۴: فرمولی جدید در ریاضیات ۳۲۸
- حزن ختام ۳۲۸
- پرسش منابع تحقیق ۳۳۸

مقدمه، محققین:

سخن در فضائل شخصیتی که به فرموده پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، جز ایشان و خداوند تعالی کسی به حقیقت والای آن بزرگ مرد، عالم نیست، بسیار مشکل بلکه امکان است. پس برای شناخت جلوه‌های آن حقیقت نورانی چاره‌ای نیست جز آنکه به فرمایشات گهربار پیامبر اکرم و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام مراجعه کنیم.

اثر حاضر نیز که بسیار عالمان و هر مندان به شرح و توضیح گلچینی از روایات نبوی در بیان فضائل والای ایشان پرداخته، به قلم علامه فقید، حضرت آیت الله العظمی میرزا محمد علی قرچه داغی تبریزی رحمته الله سامان یافته است؛ اما چگونگی توفیق دستیابی را ایشان حقیر با این کتاب ارزشمند به سالهای دهه ۴۰ بر می‌گردد که در محضر استاد معظم حضرت آیت الله جلیلی تبریزی رحمته الله تلمذ می‌کردم و ایشان تاکید و ترغیب بر تهیه و مطالعه این اثر ارزشمند داشتند. مدتی در کتابفروشی‌های شهر قم به سرانجام رسانیدم و در سال ۱۳۵۱ به جهت ادامه تحصیلات حوزوی به مشهد مقدس سفر کردم و این اثر گرانها را در یکی از کتابفروشی‌های شهر مشهد یافتیم.

پس از مطالعه دقیق این کتاب به مطالبی بسیار والا و عمیق در فضائل مولای متقیان علی علیه السلام پی بردم که این نشان از عظمت و احاطه علمی مولف گرانقدر بر آیات، احادیث و مسائل فلسفی و عرفانی دارد که به خوبی و

شایستگی توانسته است اسرار و حقایق حقه‌ای را در مقام امام عارفان علی‌علیه از کتاب و سنت استخراج نماید.

بعد از مدت‌ها به فکر تصحیح و تحقیق این اثر ارزشمند افتادم و از آنجا که کتاب به صورت خطی بود آن را در اختیار حروف نگار گذاشته، سپس به جهت تسنید آیات و روایاتی که در این کتاب استفاده شده بود به کمک فرزندانم جناب آقای حسین عندلیب مشغول استخراج منابع شدم و در ادامه چند کار صورت گرفت: ترجمه آیات، روایات و عبارات عربی، تسنید آیات و روایات، عنوان بندی مطالب و تولید تیتراهای مناسب، جدا سازی اشعار از متن، تهیه فهرست مطالب و منابع و بازنویسی و ساده سازی متن و توضیح مسائلی که بنابر سائل فقهی، فلسفی و عرفانی است.

از آن جا که این کتاب تریب به یکصد و پنجاه سال پیش نگاشته شده بود دارای ادبیاتی متفاوت با ادبیات کنونی بود؛ لذا ضروری گشت با تحفظ بر اصل متن، مقداری ساده سازی و بازنگری گردد؛ به همین دلیل کتاب را در اختیار استاد محترم ادبیات فارسی جناب آقای مهدی صباغی گذاشتیم و ایشان نیز با بذل عنایت و تلاشهای فراوان این کتاب را ویراستاری نمودند. ناگفته نماند که به نظر ویراستار محترم، اثر حاضر از نظر ادبی دارای برجستگی‌های فراوانی است که بر اهل فن پوشیده نیست.

برخی صفات علوی، غلو یا واقعیت؟!

خواننده گرامی با مطالعه کتاب، روایاتی را ملاحظه می‌کند که در نگاه اول نوعی زیاده روی و به اصطلاح «غلو» در آن به چشم می‌خورد؛ اما باید توجه داشت که این روایات نه تنها غلو نیست بلکه بیان پاره‌ای از حقایق پیرامون امیرالمومنین علی‌علیه است که البته اگر به صورت صحیح پیرامون آن توضیحاتی ذکر نشود و به درستی تبیین نگردد برداشت غلطی از آنها می‌گردد.

این روایات بیشتر القابی همچون «ید الله»، «أذن الله»، «سمع الله» و... را به حضرت امیرالمومنین علیه السلام نسبت می دهند. این روایات علاوه بر اینکه متعدد است و به اصطلاح «خبر واحد» محسوب نمی شود، به این معناست که علی علیه السلام نماد و مظهر صفات الهی میان مردم است و از آنجا که او خود را وقف خداوند و دین کرده است لذا عملی که او انجام می دهد غیر از عمل الهی نیست و همه رفتار و اعمالش در مسیر حضرت حق است و رنگ الهی دارد که خداوند متعال به آن دعوت می کند: «صبغه الله و من احسن من الله صبغه» نحن له عابدون^(۱)؛ رنگ خدا را که اسلام است، انتخاب کنید و چه کسی رنگش بیکوت. از رنگ خداست؟ و ما فقط پرستش کنندگان اویم».

مؤلف گرانقدر نیز درباره اینگونه احادیث توضیحی جامع و کامل در آخر کتاب به نام «حسن نسیم» بیان نموده اند که استدعا داریم حتماً آن بخش را مطالعه فرمائید.

علامه امینی رحمته الله نیز از این باب که فضل آن است که دیگران بگویند در پاسخ شخصی که به او گفت: «شما شریمان در مورد حضرت علی علیه السلام غلو و زیاده روی می کنید، مثلاً او را با لقب «ید الله» «مین الله» و... می خوانید، توصیف صحابه تا این حد نادرست است، بی رنگ جواب داد: اگر خلیفه دوم، علی علیه السلام را با چنین القابی خوانده باشد، چه می گوید؟ او گفت: سخن او برای ما حجت است. علامه یکی از کتب معتبر اهل سنت را آورد و در صفحه ای از آن این حدیث نوشته شده بود: مردی به طواف کعبه اشتغال داشت، در همانجا به زن نا محرمی، نگاه نا مشروعی کرد، حضرت علی علیه السلام او را در آن حال دید، با دست ضربه ای به صورت او زد و به این ترتیب او را

۱. قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۱۳۸، ترجمه: انصاریان. جالب اینکه امام صادق علیه السلام در تفسیر «صبغه الله» می فرماید: «صبغه الله، یعنی معرفت به اینکه ولایت امیرالمومنین علیه السلام از روز میثاق (روز آلت) قرار داد شده است.» (بحار الانوار ج ۳ ص ۲۸۱) و فرمود: «خدا مؤمنان را در وقت پیمان گرفتن، به ولایت ما رنگ (هدایت) فرمود» (الوافی ج ۳ ص ۸۹۳).

مجازات کرد. او در حالی که دستش را بر صورتش نهاده بود و بسیار ناراحت بود، به عنوان شکایت از علی علیه السلام، نزد خلیفه دوم رفت و ماجرا را گفت. خلیفه در پاسخ به آن مرد گفت: قد رای عین الله و ضرب ید الله؛ همانا چشم خدا دید و دست خدا زد. شخص سوال کننده وقتی این مطلب را شنید قانع شد. (۱)

این پاسخ علامه امینی رحمته الله اگرچه پاسخی اقماعی است، اما این مطلب را اثبات می‌کند که اهل سنت نیز به این فضیلت امیر المومنین علیه السلام اشاره دارند و اینها فقط در کتب شیعه نیامده است.

تذکری مهم از فقیه بزرگوار، شیخ مفید رحمته الله:

فقیه بزرگوار، شیخ مفید رحمته الله پس از آنکه فرقه‌های غلات و عقاید منحرف آنها را بیان می‌کند در پایان به زیاده روی برخی از متکلمین و محدثین در نسبت دادن غلو به بعضی روایات و اشخاص اشاره می‌کند و می‌نویسد: ولیکن بعضی از متکلمین و محدثین در غلو در روایات و بر شمردن غالیان زیاده روی کرده اند و این به خاطر ناتوانی آنها از معرفت به مقام ائمه علیهم السلام و درک احوال و شئون عجیب و غریب آنان است. که به همین دلیل بسیاری از روایات که از افراد فاضل و مورد اطمینان نقل شده را به خاطر نقل بعضی از معجزات قدح و سرزنش کرده اند. حتی برخی از آنها (متکلمین و محدثین) نفی سهو و اشتباه و اینکه ائمه علیهم السلام بی‌دانش بوده، حال و آینده عالم هستند و... را جز غلو دانسته اند! (۲)

نقل از علامه بُرسی، تضعیف یا تقویت؟!

مؤلف گرانقدر برخی از روایات موجود در این کتاب را از اثر ارزشمند علامه حافظ رجب بُرسی، یعنی کتاب «مشارق انوار الیقین فی حقائق اسرار

۱. الگوی آسمانی، سید یوسف ابراهیمیان، ص ۸۰.

۲. به نقل از: بحار الأنوار، ج ۲۵، ص ۳۴۷.

امیرالمومنین^{علیه السلام} نقل کرده است. بعضی از علما معتقدند علامه بررسی در برخی موارد غلو نموده است؛ اما علامه مامقانی و علامه امینی^{علیه السلام} این نظریه را رد کرده و ایشان را از این نسبت ها منزه می دانند.

علامه مامقانی^{علیه السلام} پس از نقل سخنان شیخ حر عاملی درباره علامه بررسی می نویسد:

«هرکس به کتاب بررسی مراجعه کند به طور قطع متوجه می شود که او کاملاً از حواشی دور بوده است. از بررسی کتاب ایشان معلوم می شود که ایشان نه تنها در نهایت درجات نیکویی و بسیار پیراسته از غلو و شذوذ می باشد، بلکه استوارترین علمای اعلام است.»^(۱)

علامه امینی^{علیه السلام} در رد علامه بررسی می نویسد:

«حافظ رضی الدین شیخ، سید بن محمد رجب بررسی حلی، از عرفای امامیه و فقهای شرکت کننده در اجلاس مختلف، با برتری آشکار در رشته حدیث، پیشتاز در ادب، استاد در شعر، صاحب طبع روان و متعمق در علم حروف و اسرار آن و استخراج فوائد آن به آثارش بر بار و کتابهایش آکنده از تحقیق و دقت نظر، صاحب روش خاص در بیان علم حروف و بینش خاص در ولایت پیشوایان دین، که برخی از مردم آنرا نمی پسندند و لذا او را به غلو متهم می سازند، در حالی که او آنچه در فضایل نامه نقل کرده پایین تر از شان آنهاست و هیچ غلوی در آنها نیست.»^(۲)

جالب توجه اینکه علامه بررسی در کتاب خود پیرامون غلات بحث کرده و از تفرقه آنها نام برده، از برخی از فرقه های آنها چون: سبائیه، نصیری، قتیبه و حلاجیه سخن گفته و بر بطلان عقیده شان تاکید کرده است.^(۳) همچنین از امیرمومنان^{علیه السلام} روایت کرده که فرمود: بهترین شیعیان من میانه

۱. تنقیح المقال، ج ۲۷، ص ۲۳۱.

۲. الغدير، ج ۷، ص ۵۰.

۳. مشارق انوار اليقين، ص ۴۰۸-۳۹۹.

روها هستند که باید غالیان به راه آنها برگردند و عقب مانده‌ها خود را به آنها برسانند. (۱)

پس با این وجود نقل روایات از کتاب مشارق انوار الیقین نه تنها تضعیفی نیست بلکه نقطه قوتی برای اثر حاضر محسوب می‌شود.

در پایان برخود لازم می‌دانیم از محضر مبارک مرجع عالیقدر، حضرت آیت الله العظمی سبحانی (مدظله العالی) که این کتاب را مورد مطالعه قرار داد و آن را تحسین نمودند و نکات مهمی را گوشزد کردند تشکر و قدردانی نماییم. همچنین از استاد معظم، حضرت آیت الله علوی بروجردی (مدظله العالی) که این کتاب را مورد مطالعه قرار دادند و تقریظی را به قلم مبارک بر آن نگاشتند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نماییم.

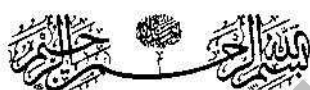
همچنین از زحمات تلاشهای مدیریت محترم انتشارات قسیم، مدیریت محترم چاپ زیتون و سایر عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر ما را یاری کردند تشکر و قدردانی می‌نماییم.

امید است این تلاش ناچیز مورد رضایت خداوند متعال و موجب شادی قلب حضرت ولی عصر (عج) و مردم افتاده اندیشمندان، محققان و عموم مردم عزیز قرار گیرد. ان شاء الله

محسن عندلیب

حسین عندلیب

۱. همان ص ۴۱۳ به نقل از ترجمه مشارق انوار الیقین، ملاصادق یزدی، مصحح: قربان مخدومی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَ
عِتْرَتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمَعْصُومِينَ نَعْنُ اللَّهُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى
قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

بدین امید زدم نقش قول حضرت دوست

که در روز حشر بدین جز این عمل ندهند

و بعد عرض می‌نماید بنده خاکسار و شرم‌نده توبه و توبه‌خوار، داعی دوام
دولت ابد قرار و جستجو کننده در اخبار و آثار ائمه اطهار (علیهم الصلوٰة و
السلام) ما دام الیالی و الایام (تا زمانی که روز و شب‌ها باقی است)؛ فرزند
احمد؛ محمد علی قراجه داغی اعطی کتابه بی‌مناه و جعل أخزاه خیراً من أولاه
(انشاء الله نامه معلم به دست راستم داده شود و خداوند آخرتم را بهتر از
دنایم قرار دهد).

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِمَّا يَحْتَاجُونَ
إِلَيْهِ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ بَعَثَهُ فَقِيهًا عَالِمًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
«هر کس برای امت من چهل حدیث از احادیثی که امت من برای دوام

دین خودشان به آنها احتیاج دارند حفظ کند خداوند او را فقیه و عالم محشور می‌کند و در روز قیامت در زمره علمایند.» چنین کسانی مصداق حدیث **مِدادُ الْعُلَمَاءِ أَفْضَلُ مِنْ دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ** هستند. این حدیث بین العلماء در غایت اعتبار و **كَالشَّمْسِ فِي رَأْيَةِ النَّهَارِ** است و برای این اکثر علماء کتاب اربعین جمع نموده و در ضمن آن چهل حدیث از اخبار متعلقه به امور دین نوشته و شرح کرده‌اند و بزرگ‌ترین امور دینیّه بلکه معنی و روح جسد ایمان و دین، ولایت و محبت حضرت **میرالمؤمنین علیّه السلام** است؛ به همین دلیل چهل حدیث معتبر از حضرت پیغمبر **صلی الله علیه و آله** در مناقب و فضائل آن سرور با ترجمه سهل در این مختصر ضبط نموده تا هر مُحْتَجّی که بخواهد مصداق این حدیث باشد آنها را حفظ کند. این **مختصر** را که در حقیقت مصداق **اتْرَعَمُ أَنْكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَفِيكَ أَنْدَوَى الْعَالِ لَا كِبَرُ** است تحفه برد به حضور مبارک حضرت گردون، حشمت آسمان عظمی، نقش بند کارگاه شرع متین، مؤسس اساس دین مبین، باسط بساط انوار و نایب مناسبت و احسان فهرست کتاب دین پروری، زینت بخش مسند دینستری، مهر سپهر سلطنت و تاجداری بدو فلک خلافت و شهریاری، مظهر الطاف الهی و مهبط فیوضات حضرت ولی عصر (عج)،

مهلت ایستاد تا خون شیر شد

ای سلیمان تحفه‌ات گر دیر شد

سال‌ها بید که آن رهید ز خاک

روزها گر رفت گورو نیست باک

و چون این مختصر صغیر الحجم کثیر المعنی از میمنت و حرمت نظر اکسیر اثر لطف و مرحمت آن درخشنده گوهر سلطنت کبری پا بر منقشه ظهور گذاشته، جلوه بروز نمود و به نظر فیض منظران نیراعظم برج خلافت عظمی مرموق و ملحوظ بوده، مقبول طبع مبارک اقدس گردید، امید از لطف عمیم خداوند کریم آن است که ذکر این مجموعه دلگشاسازی و جاری در اکناف و اطراف و در جمله باقیات صالحات ثبت صفحات لیل و نهار بوده، ثبوت آن به روزگار فرخنده آثار آن نظر کرده لطف پروردگار مدی **الدُّهُورِ وَالْأَغْصَارِ**

غاید گردیده و مخفی نماند که مراد از حفظ چهل حدیث در ضمن خبر مسطور حفظ از ظهر القلب است که او را از برگرفته می شود؛ زیرا در عصر گذشته این معنی از او مشهور و متعارف بود وَ مَدَارُ الصَّدْرِ السَّالِفِ كَانَ عَلَى النَّقْشِ فِي الْخَوَاطِرِ لَا عَلَى الرَّسْمِ فِي الدَّقَائِرِ حَتَّى بَعْضِي مَنَعَ نَمُوْدَه‌اند از تمسک و استدلال به اخباری که راوی حفظ نباشد و گفته‌اند که تدوین حدیث از مستحدثات در مائه ثانیه^(۱) از هجرت است و می شود که مراد از حفظ خبر حراست آن از اندرأس و ضیاع بوده باشد؛ خواه قلباً خواه کتابهً و آیا در حفظ مذکور، «استن معنی خبرهم لازم است؟ بعضی گفته‌اند لازم نیست؛ بلکه مجرد حفظ آن است» بیت استماع اَمَّت و نجات یافتن ایشان از ضلالت هم کافی است کَمَا سَمِعُ مِنْ مَرْوَةَ بْنِ مَرْوَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ رَجِمَ اللَّهُ أَمْرَهُ سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاها وَأَدَاها كَمَا سَمِعْتُ مِنْ رَبِّي لَيْسَ فَقِهِ بِقَقِيهِ وَرَبِّي حَامِلٌ فَقِهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ وَدَرِين هم بُعدی ندارد که ما نزد حفظ الفاظ خبر موجب انحراف در زمره علما و فقها بوده باشد، فَإِنَّ مَنْ تَشَبَّهَ بِهِ فَهُوَ مِنْهُمْ لَكِنْ عَالِمٌ مَعْنَى كَجَا وَحَافِظٌ مُجَرَّدٌ لَفْظٌ كَجَا! بلکه فرق واضح است از ثری تا ثریا، هر دو جان سوزند اما آن کجا و این کجا!